

Artikel skriven 2018

Av: J.B. Lindqvist

Var Skandiamannen verkligen klädd som mördaren?

Historien om en osannolik mördare kan i slutändan komma att kännas lite beige.

När Filter publicerade sina misstankar mot Skandiamannen (Filter nr 62) var det de största och viktigaste Mattias Göransson gjort. Det kändes i det sammanhanget och med tanke på det resultat man ansåg sig ha nått, helt naturligt att publiceringen också till stora delar blev en push för Thomas Petterssons mer ingående bok, *Den osannolika mördaren*, som nådde bokhandlarna i slutet av augusti. Avslöjandet om att Olof Palmes mördare var en grafiker från Täby fick helt naturligt ett stort antal ögonbryn att lyftas i förvåning men avslöjandet väckte också beundran inte minst när det gällde Thomas Petterssons ihärdiga grävande. Men å andra sidan varför ska man egentligen bry sig? Eller rättare sagt, varför bry sig nu? För det vi fick veta i samband med publiceringen i Filter var att åklagaren Krister Petersson och Palmegruppen nu jobbar i samma riktning och att den troliga avsikten med det arbetet är att lägga fram en rapport i vilken Skandiamannen slås fast som den person som mördade Sveriges statsminister 1986. Eftersom han är död och inte kan fällas i en domstol gäller det för polis och åklagare att istället presentera en lösning som folk kan acceptera, menade Göransson, och gissade att en sådan slutrapport inte låg allt för långt in i framtiden.

Är det som han säger, att reportaget i Filter och Petterssons bok bara är de två inledande delarna i den trestegsraket som slutligen ska slå igen Palmeutredningen, finns det trots allt en del tvivel man skulle behöva skingra innan man lägger det nationella traumat till handlingarna. Tvivel som varken får något utrymme i reportaget i Filter eller i Petterssons bok men som en slutrapport med största sannolikhet kommer tvingas behandla.

En indiciekedja byggd på ovedersägliga fakta.

Det man slogs av redan när man tog del av intervjuerna i samband med publiceringen i Filter var att det kändes som om Thomas Petterssons undersökning kommit till en punkt där det inte längre fanns något som talade för att Skandiamannen endast bevittnat mordet. Det sista hinder som undanröjdes var att Pettersson tyckte sig kunna visa att utpekandet av Skandiamannen, som en person som uppehållit sig vid en Chevrolet norr om mordplatsen efter mordet, var felaktigt. Bortsett från detta ”felaktiga utpekande” verkade det som om fakta från brottsplatsen bokstavligen kunde tala för sig själva i det här fallet, och att de pekade mot att Skandiamannen var skyldig till mordet. Lyssnade man på Göransson och Pettersson lät det nästan som om Skandiamannen automatiskt uppenbarade sig som mördaren så fort en någorlunda förnuftig och upplyst person tittade djupt och länge i materialet.

Problemet med ett sådant framställningssätt, där man t.ex. talar om ”ovedersägliga fakta”, är att det blir oklart att den indiciekedja man byggt upp vilar på val man gjort. Val som är allt annat än självklara och som, om de görs på ett annat sätt, pekar i en helt annan riktning.

Indicierna mot Skandiamannen som härrör från brottsplatsen och som Pettersson lägger fram i Filter och i sin bok kan sammanfattas i fyra påståenden som tillsammans väcker misstankarna mot honom:

- 1, Han stämplar ut i god tid för att befinna sig på brottsplatsen.*
- 2, Han är klädd som mördaren.*
- 3, Inget annat vittne har sett honom på brottsplatsen efter mordet.*
- 4, Han har sett ett vittne uppe i gränden som bara mördaren kan ha sett.*

Ett oidentifierat vittne.

Indiciekedjan framstår vid första anblicken i det närmaste som en åklagares dröm. Reflexmässigt har man svårt att tänka sig att mördaren skulle kunna vara någon annan än Skandiamannen om påståendena stämmer.

För att illustrera hur svårt det är att komma till en annan slutsats än att han är mördaren föreslår Thomas Pettersson, i sin bok, att man gör ett tankexperiment och vänder på frågeställningen. I stället för att fråga sig vad som talar för att Skandiamannen är mördaren kan man fråga sig vad som måste vara fallet om Skandiamannen inte skjutit Palme. Han konstaterar då att det måste ha funnits två personer kring brottsplatsen som varit klädda på samma sätt och samtidigt som den ena ses skjuta Olof Palme måste den andra (Skandiamannen) ha undgått att observeras av alla vittnen på platsen. Thomas Pettersson menar med all rätt att detta är osannolikt och det är utan tvekan en stark indikation på att något inte står rätt till med de vittnesmål Skandiamannen lämnar.

Men resonemanget är intressant av flera skäl för om man läser igenom ögonvittnesskildringarna från mordplatsen inser man att det faktiskt finns två personer i närheten av brottsplatsen vid tiden för mordet som är observerade av andra vittnen men som saknar identitet. Den ena är mördaren och den andra är ett vittne som befinner sig ca 30 meter norr om mordplatsen när skotten faller och som brukar gå under benämningen ”mannen i beig”.

Man skulle kunna uttrycka det som så att det finns två ”klädskal” på brottsplatsen som väntar på att få en identitet.

De flesta ansträngningar har av naturliga skäl gjorts för att fylla det skal som ses skjuta Olof Palme, men även det oidentifierade vittnet norr om mordplatsen har mystifierats, diskuterats och till och med hittat in i en skönlitterär roman. I John Ajvide Lindqvists magiska självbiografi *Rörelsen* från 2015 figurerar den gestalt som ses komma promenerande norr om mordplatsen. Påtryckningar mot tidigare spaningsledning har också förekommit om att det här vittnet borde efterlysas i media och när Hans Ölvebro pressades om detta vittne under sin tid som spaningsledare stod det klart att polisen då inte hade en klar uppfattning om vem den här personen var.

Det är fullt möjligt att detta vittne aldrig hörde av sig till Palmegruppen, men det finns också skäl att tro att han redan dagen efter mordet gav sig till känna men i en annan skepnad.

Att börja från början

Eftersom det finns två tomma klädskal på Sveavägen, som båda saknar identitet så känns det ganska självklart att en utredning av Skandiamannen borde ta sin början med att man tittar på om han kan vara någon av dessa personer. Beslutar man sig för att genomföra en sådan undersökning måste man börja inne på Skandia, med Skandiamannens utstämplingstid och med de vittnesuppgifter som finns från de vakter som träffade honom innan han lämnade Skandiahuset.

När Thomas Pettersson försöker placera in Skandiamannen i mördarskalet är han tvungen att göra det troligt att Skandiamannen har befunnit sig kring brottsplatsen i god tid innan mordet och att han var klädd som gärningsmannen.

Palmemordet inträffar 23.21.30 och det tar ca 30 sekunder att gå från Skandiahusets huvudentré till mordplatsen. För att få ihop Skandiamannens tider med mordet, hävdar Pettersson två saker:

1, Att han stämplat ut 23.19.

2, Att han efter att ha stämplat ut endast kort byter några ord med vakterna i receptionen innan han passerar ytterdörrarna till Sveavägen.

Eftersom det inte finns någon kortläsare som registrerat exakt när han lämnar huvudentrén och eftersom utstämplingstiden inne i Skandiahuset verkar vara korrekt fastställd blir frågan hur länge Skandiamannen uppehåller sig i receptionen helt avgörande för om han kan vara gärningsmannen eller inte. Om han befinner sig i receptionen längre än 2 min kan han inte vara mördaren. Men om han går direkt ut så hinner han ställa upp sig på mordplatsen, eller ta sin position bakom paret Palme, med en marginal på dryga minuten.

Uppgiften om att han bara hälsar och byter några korta ord med vakterna i receptionen innan han sätter sin fot på Sveavägen kommer från Skandiamannen själv. Det är detta uttalande (till en anställd på Skandia) som gör att Thomas Pettersson kan placera honom på brottsplatsen i tid och som gör att han skulle kunna utfört mordet.

Att välja andra vittnesuppgifter som utgångspunkt

Det som är lite svårt att förstå är varför Thomas Pettersson väljer att tro på Skandiamannen här? Särskilt när det gäller en så pass avgörande fråga som när han lämnar Skandiahuset. Stora delar av boken och reportaget i Filter ägnas annars åt att peka på hur ovarsamt han far fram med fakta och hur svårt det är att lita på vad han säger. Berättelsen om ett kort samtal styrks heller inte av den vakt som befinner sig i receptionen. Han säger i stället i sitt förhör att han pratar med Skandiamannen i *ett par minuter*.¹

---

¹ Henry Olofssons förhör genomförs (1986-06-12) och där berättar han hur länge han talade med Engström i receptionen. <https://drive.google.com/file/d/0BxuBxyn2s5hMaVVDSzRoc09rU3M/view?resourcekey=0-OpIV4gRJC3q2r81vtxoFg>

När man har två motstridiga uppgifter, som i det här fallet, och där den ena uppgiften kommer från en person som man har skäl att betvivla bör man naturligtvis pröva om det mer trovärdiga vittnets tidsuppgifter stämmer bättre överens med Skandiamannens fortsatta berättelse om vad han gör efter att han lämnat Skandiahuset.

Utgår man från att han stämplrar ut 23.19 och att samtalet med vakten är det kortast möjliga baserat på dennes vittnesmål (d.v.s. 2 minuter) samt lägger till 10 sekunder för promenaden från stämpelklockan ner till receptionen och 5 sekunder för att komma från receptionen ut på Sveavägen, blir det möjligt att uppskatta ungefär hur långt på Sveavägen som Skandiamannen maximalt kan ha hunnit med vaktens vittnesmål som grund.

Gör man det händer något intressant. Skandiamannen hinner då promenera ca 15 sekunder innan mordet sker och befinner sig då uppskattningsvis på den plats ca 20-30 meter norr om korsningen, där han själv säger att han befinner sig när mordet sker, och på den plats där det tomma klädskalet från det oidentifierade vittnet ”mannen i beiget” står.

Finns det då något som talar för att detta oidentifierade vittne i själva verket kan vara Skandiamannen?

Är han klädd som mördaren?

Anledningen till att vi vet att det befinner sig någon på den här platsen är för att Lisbeth Palme ser en man precis här, när hon tittar norrut längs Sveavägen efter mordet.²

Den troliga förklaringen till att utredare och journalister som undersökt Skandiamannen inte sagt: ”Okej, han står där!” Och sedan avfärdar honom som gärningsman, har att göra med ett annat val man gjort och som gäller hur Skandiamannen var klädd. Här har man åter igen tagit Skandiamannen på orden och okritiskt köpt hans berättelse om hur han var klädd på mordkvällen. Denna berättelse har man sedan stöttat upp med vittnesmålet från den kvinnliga Securitasvakten, Anna Lisa G, som träffar Skandiamannen när han återvänder till Skandia 20 minuter efter mordet. Hon bekräftar nämligen i sitt *andra kompletterande förhör* att han var klädd som mördaren, i mörk rock.³

Men här finns som sagt ett val man gjort, för vad Lisbeth Palme säger när hon tittar upp och får syn på personen som kommer gående 20-30 meter norr om mordplatsen är att han är klädd i något ljus, något beiget. Hennes uttalande blir än mer anmärkningsvärt när man går tillbaka och tittar på vad Anna Lisa G säger i sitt *första förhör* om Skandiamannens klädsel. När förhørsledaren frågar henne vad det är för färg på den duffel hon då säger att han har på sig, säger hon: ”... jag tror den är beige-färgad”.⁴

---

² Lisbeths första vittnesmål där mannen i beiget nämns är (1986-04-29). Det är ett förhör med Krinsp. Lars Thonander och Gunnar Hierner. Det är det första förhöret där hon redogör för iakttagelser av perifera händelser bortom mordplatsen direkt efter mordet. <http://www.itdemokrati.nu/page36ar.html>

³ Anna Lisa G:s andra kompletterande förhör genomförs 1986-06-11. Dagen efter det första förhöret ringer hon in enkom för att ändra just uppgiften om hur Engström varit klädd. Nu är hon plötsligt säker på att han burit mörk rock. Till detta skall läggas att det finns två personer som kan ha påverkat Anna Lisa vad gäller Engströms kläder. Den ena är Engström själv via sina berättelser och uttalanden, och den andra är Pär Häggström som var säkerhetsansvarig på Skandia och som misstänkte att Engström kan ha haft med mordet att göra. Häggström förhördes dagen innan Anna Lisa 1986-06-09. https://drive.google.com/file/d/0BxBxyn2s5hMbjdpRnNsaFVKdFE/view?resourcekey=0-I37eo6_O9Y3MxcOmakxgCQ

⁴ Anna Lisa G:s första förhör genomförs 1986-06-10. Här är Anna Lisa extremt osäker på vilka kläder Engström burit på kvällen men kommer till slut fram till att han burit en beige duffel. <https://drive.google.com/file/d/0BxBxyn2s5hMazh4UjvT0VwTGs/view?resourcekey=0-H3Re3s8nTniCdu9PVHJNeA>

Som man frågar får man svar

När man nu kommer till påstående tre i indiciekedjan ”*Inget annat vittne har sett honom på brottsplatsen efter mordet*” börjar man ana vad det skulle kunna bero på. Att ingen har sett en person klädd som gärningsmannen i mörk rock på mordplatsen efter mordet kan helt enkelt bero på att Skandiamannen inte var klädd så.

I efterdyningarna av Filters publicering genomförde tidningen Expressen en intervju med ett annat vittne, den så kallade ”Chevamannen” som väl belyser problemet. När han får frågan 1986 om han sett en person klädd i mörkblå rock, keps och glasögon på mordplatsen efter mordet svarar han: ”Jag kan inte minnas att jag sett honom”. Men poängen är vad Ljungqvist, som Chevamannen egentligen heter, säger idag. Han bekräftar nämligen för Expressen att han sett Skandiamannen vid sin bil efter mordet och så här säger han om klädseln: ”Jag tyckte han var mer ljusaktigt klädd och hade något beigeaktigt på sig..”⁵

Rör sig det oidentifierade vittnet som Skandiamannen?

Eftersom det verkar finnas indikationer på att Skandiamannen kan vara det oidentifierade vittnet i ljusa, beigea kläder öppnar sig nya möjligheter att stämma av om den fortsatta berättelsen Skandiamannen lämnar också stämmer överens med de vittnesuppgifter som finns kring det oidentifierade vittnets rörelser.

Skandiamannens berättar att han efter att ha hört skotten rör sig fram mot korsningen och att han är framme efter ca 5-6 sekunder. Han säger själv att han är en av de första personerna på platsen och att han sedan på sin väg genom korsningen nästan snubblar över Palme innan han stannar till för att funderar om han skall fortsätta hem eller stanna kvar och hjälpa till.

Två vittnen kan tänkas ha sett denna rörelse. Det ena vittnet är den tidigare omnämnde Ljungqvist som stannat med sin bil strax norr om mordplatsen och det andra vittnet är Anna Hage. Hage ser i ögonvrån, när hon springer fram mot korsningen, vad hon uppfattar som ett äldre par norr om mordplatsen. Enligt de vittnesmål som blev offentliga i och med rättegången mot Christer Pettersson finns endast två vittnen norr om mordplatsen strax efter mordet. Det ena är vittnet är Anders B och det andra är det oidentifierade vittnet i beiget.

Anders B fullföljer aldrig sin promenad söderut på Sveavägen utan backar tillbaka och ställer sig i en port efter mordet. Men Hages intryck är att personerna hon ser är på väg fram mot korsningen. En passage i hennes vittnesmål tyder på att ”paret” befunnit sig nära brottsplatsen i detta tidiga skede. När förhørsledaren ber Hage uppskatta avståndet mellan personerna och Olof Palme säger Hage att det kan röra sig om ca 5-6 meter.⁶

Detta innebär alltså att det ett oidentifierat vittne befunnit sig någon meter norr om avfasningen till Dekorimabutiken när observationen görs. Skandiamannens berättelse om att han befinner sig på brottsplatsen tidigt styrks alltså av Hages observation av ett ”par” norr om

---

⁵ Expressens artikel är från 2018-05-28, ”Chevamannens” nya uppgifter om Palmemordet. <https://www.expressen.se/nyheter/chevamannens-nya-uppgifter-om-pallemordet/>

⁶ Anna Hage ser ett par norr om korsningen. Förhör genomfört 1986-04-02. <http://www.itdemokrati.nu/page361.html>

mordplatsen.

Det andra vittnet som lägger märke till en ljus klädd person som rör sig på brottsplatsen vid den här tidpunkten är Ljungqvist. Hans observationer tar av allt att döma vid där Hages berättelse slutar och tyder på att vittnets rörelse fortsätter en bit förbi platsen där Olof Palme blivit liggande. Ljungqvist säger i sitt vittnesmål att den person han ser rör sig förbi brottsplatsen i riktning Kungsgatan. Att Ljungqvist lägger märke till honom har att göra med att personen skiljer ut sig från övriga personer på platsen genom sitt rörelsemönster *och sin avvikande ljusa klädsel*.⁷

Ljungqvist får uppfattningen att personen han ser inte är en del av den folkmassa som strömmar till platsen för att hjälpa till, utan han tolkar det som att personen han ser skrämts av skotten och rör sig snabbare än de övriga för att han tänker avvika från platsen.

Stannar han kvar och hjälper till?

Den känsla Ljungqvist får av att personen i ljusa kläder blivit rädd och är på väg att lämna platsen är intressant eftersom det är precis den reaktion som man skulle kunna förvänta sig av Skandiamannen om man tar del av Thomas Petterssons personporträtt av honom och de intervjuer han gjort med personer som stått Skandiamannen nära. Hans före detta fru säger t.ex. att han var feg. Man förstår av andra uttalanden av vänner till honom att han sökt sig till utsatta situationer men att han haft svårt att hantera dem när han väl ställts inför dem. Exfrun säger till Thomas Pettersson att hon inte tror att han är gärningsmannen men att han gärna hade stått på avstånd och tittat på.

Jämför man detta med hur Skandiamannen försökt framställa sig själv i olika sammanhang genom åren får man känslan av att dessa karaktärsdrag kan ha varit något han haft svårt att erkänna hos sig själv och som han ofta hanterat genom att göra sina insatser större och ädlare än vad de i själva verket varit. Kontrasten mellan vad andra säger om honom och den bild han själv ger är ofta stor.

Utgår man från att det räddhågsna draget i hans personlighet kan ha varit något som styr Skandiamannens reaktioner men som han senare inte velat kännas vid, finns en rimlig förklaring till varför det efter denna tidpunkt inte går att hitta någon observation av en person i ljusa kläder som stannat kvar på platsen för att hjälpa till. Det är också nu Skandiamannen börjar berätta om hur orädd och handlingskraftig han varit. Det är nu vi får veta att han beslutat sig för att stanna kvar på platsen och hjälpa till och det är nu han säger att han vänder på Palme, talar med Lisbeth och springer efter poliserna upp i gränden för att tala om rätt signalement. Att en person i ljusa beigea kläder skall ha gjort detta går inte att hitta stöd för i vittnesmålen från brottsplatsen.

Det är rimligt att tro att anledningen till att ingen ser en person i ljusa beigea kläder delta

---

⁷ Ljungqvists vittnesmål om en ljus klädd person avlägs 1986 -02-28. *Tolkningen* av att Ljungqvist inte ser personen springa hela vägen upp till Kungsgatan utan att han bara ser en kort rörelse i den riktningen på brottsplatsen bygger på att det vid ungefär vid den här tidpunkten finns ett antal vittnen på andra sidan Sveavägen som tittar mot platsen och att ingen av dessa personer sett en man i ljusa kläder springa upp mot Kungsgatan. Däremot har förmodligen Delsborn, Nilsson och Liljedal sett den person Ljungqvist lagt märke till, men då i ett senare skede, när han springer upp i gränden (ca 30 sekunder efter mordet). Liljedal säger också att hon kan ha sett en person som springer efter mördaren upp i gränden. Ingen av dessa vittnen har dock sett en person springa upp mot Kungsgatan. <http://www.itdemokrati.nu/page36j.html>

aktivt i händelserna vid korsningen, är för att Skandiamannens impulser tagit över och att han lämnat brottsplatsen. Men vart tar han då tagit vägen?

Vittnet i gränden

Läser man Ljungqvists vittnesmål är det uppenbart att han tror att den ljust klädda personen fortsätter söderut, upp mot Kungsgatan. Men det finns en limousinförare som heter Nilsson som kan tänkas ha sett en annan "flyktväg". Nilsson som precis stannat för rött ljus på andra sidan Sveavägen ser aldrig själva mordet eller mördaren. Det första han lägger märke till är en taxi som gör en U-sväng och två flickor som springer mot mordplatsen. När Nilsson ser att Anna Hage börja med Hjärtmassage lägger han märke till en person i en ljusbrun jacka som springer från skeendet på brottsplatsen och upp i gränden. Av Nilssons vittnesmål att döma bör den här språngmarschen ha ägt rum ca en halv minut efter mordet.⁸

Om det är Skandiamannen som Nilsson ser springa upp i gränden så befinner han sig i gränden vid en tidpunkt då vittnet Lars också gör det. Är det också så att han gärna skulle betraktat skeendet på avstånd är det möjligt att han stannat till vid barackerna innan Luntmakargatan och blickar tillbaka mot brottsplatsen. Står Skandiamannen här uppe finns en förklaring till det faktum att han som enda mordplatsvittne kan identifiera vittnet Lars, men att Lars inte lagt märke till honom. Därmed spricker också det sista indiciet i den kedja som Thomas Pettersson och Mattias Göransson byggt upp.

Om man utgår från stämpelklockan och vaktens vittnesmål kan man alltså utan problem placera Skandiamannen i det tomma klädskalet som "mannen i beiget" lämnat efter sig. Om man sedan stämmer av Skandiamannens egen berättelse mot de iakttagelser som gjorts av mannen i beige så kan man konstatera att de överensstämmer med varandra fram tills att Nilsson ser en man i beiget springa från skeendet på mordplatsen och upp i gränden.

Brister i polisarbetet

Gunnar Wall som sysslat länge med Palmemordet brukar ofta citera vad Stig Edqvist sa när han avgick som spaningsledare, och det kan vara talande i det här fallet. Edqvist menade då att ett av de stora problemen med Palmeutredningen var att man inledningsvis inte lade tillräckligt med kraft på att vittnen skulle identifiera varandra. Problemen man får om man slarvar med det arbetet är just oklarheter som har att göra med tider, platser, kläder, rörelser och vem som kan ha sett vem vid ett specifikt tillfälle. Oklarheter som om man tar dem på *fel allvar* i värsta fall kan väcka missriktade misstankar och bygga felaktiga indiciekedjor. Om man istället har Edqvists problembeskrivning aktuell för sig när man dyker ner i materialet behöver det inte automatiskt vara något konstigt och mystiskt med att Skandiamannen inte är observerad, utan med tanke på bristerna i det tidiga utredningsarbetet, precis vad man kan förvänta sig. När man dessutom valde att utestänga honom från rekonstruktionen gjorde man det än svårare att bilda sig en egen uppfattning om hans förehavanden och vilka kläder han burit och det utnyttjade han. Han höll fast vid att han var klädd som mördaren och det gjorde

---

⁸ Nilsson förhörs (1986-04-02) och berättar då att han ser en person i brun skinjacka springa upp i gränden. Nilssons förhör igen 6 dagar senare 1986-04-08 och i detta förhör preciserar han färgen på jackan till ljusbrun med hjälp av förhørsledarens skinnväst. <http://www.itdemokrati.nu/page36w.html>

att hans rörelser på Sveavägen blev osynliga för de journalister och polisutredare som sökte efter honom i vittnesmålen, och det var han var medveten om. Det dolde att han blivit rädd och sprungit från platsen istället för att stanna kvar och hjälpa till.

Men människor ljuger i regel inte om allt och i den snårskog av ändringar, tillägg och överdrifter som utgör hans vittnesmål och uttalanden kan det också ha smugit sig in en och annan sanning. Det svåra är vad man skall hålla för sant, och det avgör vad man ser på brottsplatsen. *Ett mystiskt vittne som inte hörde av sig, eller en grafiker som gett felaktig information om hur han var klädd.*

Vad Skandiamannen slutligen hade på sig den här kvällen är fortfarande en öppen fråga och man kan tänka sig olika kombinationer av ljusa, beigea eller grå plagg. Jacka, rock, eller något mellanting. Förhoppningen är ändå att detta slutligen blir grundligt utrett. Han har redan varit föremål för grova anklagelser i två böcker och en tidskrift med hög trovärdighet.

Nedläggning av utredningen eller avskrivning av Skandiamannen?

Syftet med den här utredningen är egentligen inte att kritisera Thomas Petterssons undersökning eller hävda att slutsatserna han drar är orimliga. Den version som presenterats här bygger i så fall lika mycket på val som gjorts och det finns saker att tvivla på. Poängen är istället att visa att samma material kan ge upphov till två olika men fullt möjliga händelseförlopp. Det ena förklarar vem som kan ha mördat Olof Palme och det andra vem som kan tänkas vara det oidentifierade vittnet i beigt. Vilken slutsats man når beror på vilka val man gör. Tar man sin utgångspunkt i vaktens vittnesmål och Skandiamannens berättelse om sin rörelse, ändrar kläderna färg. Håller man sig i hans berättelse om hur han är klädd och vad han själv säger om hur länge han stannar i receptionen, försvinner rörelsen.

Det som av allt att döma gav grönt ljus åt anklagelserna mot honom i Magasinet Filter, var att Thomas Pettersson tyckte sig kunna visa att Ljungqvists medpassagerare (Andersson) förväxlat Skandiamannen med ett annat vittne (Svensson) när han pekade ut honom vid en fotokonfrontation. Den slutsatsen var tveksam redan när den publicerades i Filter och sprack av allt att döma helt i maj 2018 när Ljungqvist uttalade sig i Expressen. Det stod då klart att två personer i samma bil pekar ut Skandiamannen som en person som varit på platsen i ljusa kläder 4-5 minuter efter mordet.

Till sist kvarstod frågan var Skandiamannen tar vägen efter att han befunnit sig uppe i gränden minuten efter mordet och till dess att Ljungqvist ser honom komma gående norrifrån på Sveavägen 4-5 minuter efter mordet. För att undersöka hur lång tid det tar att gå från korsningen Luntmakargatan/Tunnelgatan till den plats där han observeras av Ljungqvist knöt jag på mig joggingskorna och rundade Skandiahuset. Den sträckan går man på max 3 minuter.

Vill man i slutändan se mordet uppklarat och inte bara avskrivet krävs nog att Krister Petersson kan lägga fram en gärningsbeskrivning som utesluter att Skandiamannen är ett vittne i ljusa, beigea kläder som passerar genom mordplatsen mellan 10 och 20 sekunder efter mordet, stannar till på Tunnelgatans södra sida sedan han nästan snubblat över Palme, vänder om och tar sin tillflykt upp i gränden ca 20-30 sekunder efter mordet.

Klarar han det, kan jag tänka mig att krypa närmare ett accepterande av honom som gärningsman. Fram tills dess tillåter jag mig att tvivla på ”ovedersägliga fakta” från brottsplatsen.

Efterord skrivet 2023

Av: J.B. Lindqvist

Det var länge sedan den här artikeln skrevs och många som satt sig in i materialet och följt historien om Skandiamannen har med stor säkerhet också ställt sig frågan om Engström kan vara det vittne som Lisbeth ser. Att dra upp ”mannen i beiget” i samband med Skandiamannen är knappast något nytt och banbrytande. Men det har saknats en heltäckande bild av hur ”mannen i beiges” rörelser har stått i relation till Engströms berättelse och till vittnesmålen och stämpelklockan. En av anledningarna till att man inte följt den tråden tidigare tror jag har berott på att det fanns så mycket annat som inte stämde och som var direkt felaktigt i det som sas och skrevs om honom i den kampanj som inleddes med Filters publicering. Jag tror många som tvivlade kände att man var tvungna att ta i tu med de största felaktigheterna och de vildaste spekulationerna först, innan man tittade djupare på om Engström fanns i vittnesmålen, i andra kläder. De insatser som gjorts på detta område har varit ovärderliga för att nyansera den ensidiga bild som målades upp av Engströms person och hans möjligheter att genomföra mordet. De har också bidragit till att stärka känslan att det är något som är *fundamentalt* fel med historien om Skandiamannen.

Vad säger vittnena sammantaget om Engströms kläder?

Det jag har tittat på i den här undersökningen är vad de vittnen som säger sig ha träffat Engström *kring mordplatsen* säger om hans klädsel. Jag har försökt utgått från vad dessa vittnen säger *den första gången som de tillfrågas eller lämnar en kommentar kring detta*. Det tillvägagångssättet utesluter till exempel Engströms före detta fru som stöttar Engströms historia om att han varit klädd i mörk rock på mordkvällen.⁹

De iakttagelser jag koncentrerat mig på kommer från 4 vittnen, två vakter inne på Skandia (Henry O och Anna Lisa G) och två personer som sitter i en bil strax norr om mordplatsen (Andersson och Ljungqvist). Den som senast uttalade sig (för första gången) om Engströms kläder var Ljungqvist och detta skedde i Expressen 28 maj 2018. Det är en lång tid efter mordet men det är den första gången jag känner till som Ljungqvist specifikt kommenterar just Engströms kläder och därför är den av intresse. Kommentaren verkar också komma spontant och avviker dessutom från den gängse uppfattning vilket gör den trovärdig i mina ögon.

---

⁹ Engströms exfru förhörs (2017-09-07) om vad Engström sagt när han kommer hem och hur han var klädd. Det är svårt att tro att Engströms fru mött Engström i tamburen när han kom hem och att hon då självständigt lagt märke till en sådan vardaglig detalj som hur hennes man varit klädd just den kvällen. Det troliga är att Engström i efterhand berättat för henne hur han varit klädd på mordnatten och att hon inte haft någon anledning att ifrågasätta dessa uppgifter.

https://drive.google.com/file/d/13bSF_SCnC0le2UeFA_tLPicgY4M3UMfH/view

Det man kan konstatera när man gått igenom dessa första kommentarer om Engströms klädsel är att *ingen av dessa vittnen säger att han var klädd som mördaren på mordkvällen*. Tre av fyra säger istället att han var klädd i ljusa, beigea eller grå kläder.

Vad har Engström själv sagt om hur han var klädd på mordnatten?

En av de frågor som kommit upp efter att jag skrev den här artikeln och efter att utredningen släpptes är frågan om vad Engström själv sagt angående vilka kläder han burit på mordnatten? Alltså hur konsekvent han varit när han påstått att han var klädd som mördaren?

Den frågan har aktualiserats sedan delar av den korrespondens som Thomas Pettersson haft med Palmegruppen blev offentlig. I ett mail till Palmegruppen den 26:e november 2019 skickar Pettersson över lite överskottsmaterial som inte kom med i boken.¹⁰ Under rubriken *Stig Engströms klädsel* kommer Pettersson plötsligt med en helt ny uppgift. Han berättar för Palmegruppen att han i sin research fått kontakt med en vän till Engström som berättat att Engström, en kort tid efter mordet, berättat för honom att han under mordkvällen varit klädd i ett så kallat "Gandhiskyne."

Vad är då ett Gandhiskyne undrar man? Enligt Pettersson, som själv fick slå upp termen och sedan citerar betydelsen för spaningsledningen, är ett Gandhiskyne benämningen på en enkelknäppt, raglanskuren, mycket ljus herrock i poplin som var på mode under 1930- och 1940-talen (benämningen har en anspelning till Mahatma Gandhi som ofta uppträdde i vit svepklädnad, ett så kallat "skynke"). I Nordiska museets genomgång av folkhemmets kläder finns en kompletterande beskrivning där ett Gandhiskyne beskrivs som: "en beige poplinrock i vidare modell".¹¹

Det är alltså så Engström säger att han var klädd på telefon till en vän en kort tid efter mordet. En kommentar som helt går på tvärs med vad han senare kommer att hävda. Kommentaren hade inte varit värd att vakna till på, om det inte vore så att den visar sig få stöd av tre av de fyra vittnen som säger sig ha sett honom kring Sveavägen på mordkvällen. Vi har beigea färger från den kvinnliga Securitasvakten Anna Lisa G. Vi har ljusa, beigea kläder från Ljungqvist, och vi har ljus poplinrock från Andersson. Dessutom kan vi placera Engström på den plats 20-30 meter norr om mordplatsen där det står ett "oidentifierat" vittne i ljusa beigea kläder om vi utgår från stämpelklockan och Henry O:s berättelse om hur länge han talar med Engström i receptionen.

Att den viktigaste utredningen i svensk brottshistoria lades ner berodde mycket på att utredarna var helt säkra på att signalementet på Engström stämde överens med klädsignalementet på gärningsmannen. Men detta kontrollerades aldrig. Hade man gjort det hade man insett att det fanns starka skäl att tvivla på Engströms påståenden att han varit klädd som gärningsmannen under mordkvällen.

---

¹⁰ Petterssons överblivna material finns att läsa om i ett mail till Palmegruppen (2019-11-26). Notera hur Pettersson kämpar med att ge uttalandet om Gandhiskyntet ett annat innehåll än att det skulle ha med färgen på rocken att göra.

¹¹ Nordiska museet. <https://www.nordiskamuseet.se/artiklar/folkhemmets-klader>

Hade Palmegruppen kunnat komma runt Engström?

Om Krister Petersson hade tagit fasta på de första uttalandena om Engströms kläder som kom från de vittnen som säger att de träffat honom på mordkvällen, så hade han och den senaste Palmegruppen hittat honom i vittnesförhören och kunnat följa hans rörelser på Sveavägen genom ögonvittnesskildringarna från brottsplatsen. Man hade då kunnat placera Engström i det tomma klädskalet från ”mannen i beiget” och man hade fått syn på ett helt annat händelseförlopp och rörelsemönster än det som Thomas Pettersson och Mattias Göransson konstruerade för läsarna i Filter.

En sådan undersökning hade bekräftat att Engström befunnit sig i korsningen tidigt efter mordet men att han inte stannar kvar på platsen för att hjälpa till utan att han efter ca 30 sekunder istället observeras när han springer från mordplatsen och upp i gränden. Färgen på jackan på den person som springer upp i gränden är ljus brun vilket gränsar till beige i färgskalan. Väl uppe i gränden minuten efter mordet stannar han förmodligen till och ställer sig med ryggen mot barackerna innan han går tillbaka till mordplatsen genom att runda Skandiahuset. Den sträckan går man på under 3 minuter. Utredarna hade sedan kunnat koppla ihop denna promenad, tidsmässigt och geografiskt, med Ljungqvist berättelse i Expressen om att han ser Engström komma gående norrifrån på Sveavägen ungefär samtidigt som poliserna kommer till platsen. När Engström kommer fram till Ljungqvists bil är han uppspelt och pratar hela tiden och baserat på det som sägs, får Andersson intrycket att Engström varit i närheten av brottsplatsen i ett tidigare skede och att han sett eller hört något och att han sprungit.¹² Andersson pekar sedan ut Engström i en fotokonfrontation som den man han såg vid bilen i ljus poplinrock.

Utredningen hade med stor säkerhet inte varit nedlagd i dag om Palmegruppen hade gjort en egen bedömning av hur Engström varit klädd på mordnatten. En åklagare har ett objektivitetskriterium i sin tjänstebeskrivning och det är svårt att tänka sig att man lagt ner en utredning, på det sätt som gjordes i det här fallet, om de hade haft tillgång till en alternativ version där tre av fyra vittnen säger att Engström inte var klädd som mördaren och där man kan visa på ett sammanhållet alternativt rörelsemönster som stämmer överens med stämpelklockan och vittnesmålen från brottsplatsen.

Utredningen av rörelsemönstret visar också att två personer springer upp i gränden med ungefär 30 sekunders mellanrum. Först springer mördaren in i gränden direkt efter att skotten fallit och 30 sekunder senare springer en person i ljusa, grå eller beigea kläder, samma väg. Detta bekräftas inte bara av Nilssons vittnesmål utan även av Delsborns vittnesmål.

Delsborn ser av allt att döma mördaren när han tittar till vänster efter att han hört det första skottet och när han befinner sig på väg ut i korsningen med sin taxibil. Sedan han sett det andra skottet börjar Delsborn att larma taxicentralen och i samma veva svänger han in och parkerar vid Sveavägens västra trottoar. När han larmat och släppt av sina passagerare så tittar han bort mot brottsplatsen igen och ser nu den ljusklädda personen stå vid offret en kort stund innan han springer upp i gränden.¹³ Delsborn tror helt naturligt att detta är mördaren

¹² Jan Anderssons vittnesmål (1986 -04-08) om en person som håller låda och är klädd i ljus poplinrock. <https://drive.google.com/file/d/0BxuBxyn2s5hMVEMxNXRUymFaRkk/view?resourcekey=0-Ao5cFXPPEa30uqW4nZPyg>.

¹³ Delsborns vittnesmål finns på It- demokratis hemsida. <http://www.itdemokrati.nu/page36f.html>. Se även Delsborns vittnesmål i Tingsrätten. <https://www.youtube.com/watch?v=YIbKF3wzhb8>. Och i Hovrätten.

som blivit kvar på platsen efter skotten och det är signalementet på denna person som han beskriver i sina förhör. Att det inte är mördaren Delsborn beskriver framgår av att hans uppgifter avviker på väsentliga punkter från de vittnesmål som lämnas av andra vad gäller mördarens signalement och hur länge han stannar kvar på platsen.

I tingsrätten så hävdar Delsborn att mördaren stannat kvar på platsen i 20 sekunder. Han hävdar vidare att mördaren haft en grå ulster med svarta stänk. Sådana svarta stänk kan man bara se mot en ljus botten och i tingsrätten säger Delsborn till och med att Ulstern kan ha varit vit. Avvikelserna i Delsborns vittnesmål talar för att Delsborn blandat ihop sina olika iakttagelser och att den person han ser med en Sherlock Holms mössa och vit eller grå ulster och som springer upp i gränden efter 20-30 sekunder, i själva verket är Stig Engström. Delsborns vittnesmål har varit röriga och oklara sedan utredningens början och han har lämnat olika uppgifter om hur länge mördaren stannar kvar på platsen. Men i skenet av Nilssons vittnesmål om att en person i ljusbrun jacka sprungit upp i gränden ca 30 sekunder efter mordet så kan vi plötsligt förstå vad det är som gett upphov till Delsborns avvikande och röriga vittnesmål.

Delsborns vittnesmål är viktigt att få klarhet i eftersom hans berättelse till stora delar format bilden av en tvekan gärningsman som inte riktigt vet vart han skall ta vägen efter mordet. Den bilden är inte korrekt och vi kan idag med stor säkerhet utesluta att mördaren stannat kvar på brottsplatsen i 30 sekunder och att han burit en vit eller ljusgrå ulster och en Sherlock Holms mössa. Däremot finns det, som vi sett, skäl att tro att Stig Engström kan ha varit klädd på det sättet.

Att plocka bort en pusselbit

Är det nu slutligen avgjort att Engström är ”mannen i beiget”? Nej, så enkelt är det inte. Man kan komma till helt andra slutsatser genom att lyfta fram andra vittnesmål. Samma material kan, som sagt, leda till två helt olika händelseförlopp och allt handlar i slutändan om hur man värderar vittnesmålen. Och den värderingen måste man göra själv. Poängen är istället att peka på att de som läste Filters artikel eller Petterssons bok och som såg Polisens presskonferens inte gavs rimliga förutsättningar att bedöma och värdera utpekandet av Engström och nedläggningen av utredningen eftersom de aldrig presenterades någon information om att det gjorts en observation av ett oidentifierat vittne på den plats där Engström sagt att han befann sig efter mordet. När man riktar så pass allvarliga anklagelser mot en person som poliser och journalister gjort i det här fallet så är det viktigt att man också redovisar all information. I det här fallet är det anmärkningsvärt att observationen av ”mannen i beiget” överhuvudtaget inte nämns i någon av de böcker, artiklar eller utredningar som behandlar Engström.

Observationen finns varken med i artikeln i Filter eller i Petterssons bok trots år av grävande

---

<https://www.youtube.com/watch?v=9KNgkaGXETI>. Det finns en klagörande dialog i hovrätten som tyder på att Delsborn släppt blicken från händelserna på mordplatsen efter skotten och att han blandat samman personen som han ser avlossa skotten med personen som han senare ser springa upp i gränden, såhär låter det i Hovrätten: Delsborn: *”I samma skede som jag ser det andra skottet så tar jag upp mikrofonen och larmar vår central..”* Helin: *”Så då släpper du de här människorna med blicken ett tag, antar jag?”* Delsborn: *”Delvis. Jag var tvungen att köra in till höger.”*

och stort utrymme och den saknades helt på polisens presskonferens. Vad var anledningen till att man valde bort att redovisa just den observationen? Även om man inte trodde på den, var den ju ett starkt argument för att Engström ljög om var han befann sig när mordet skedde, för där stod ju i så fall en annan person!

Det svar som tyvärr ligger närmast till hands är att man helt enkelt velat undvika att någon skall ställa de mest grundläggande och självklara frågorna: ”Är ni helt säkra på att det inte är han som kommer gående 30 meter norr om mordplatsen?” Och: ”Har ni verkligen kontrollerat om han är klädd som mördaren?”

Slutligen kan man fundera lite kring Engströms egen roll i den här historien. Hur medveten och aktiv har han varit, och hur mycket hans lögn försvårat utredningen och rekonstruktionen av mordet? Man slås onekligen av hans uttalande om att inte plocka bort en bit man vet tillhör pusslet, och det finns något överlägset i hans framtoning i många av de mediala framträdanden han gör efter mordet som ger en bitter eftersmak. Det är svårt att komma från känslan att han känt till något vi andra inte haft kunskap om, och att han medvetet manipulerat oss. Men å andra sidan, kanske är det precis det man kan förvänta sig av en person som i sitt yrkesliv sysslat med påverkan och kommunikation i sin roll som reklamkonsulent och grafiker och med persedlar i sin anställning inom det militära. Påverkan och persedlar. Det ser ut som en tanke. För i slutändan är det kanske det han kommer att bli mest ihågkommen för. Att han lyckades kombinera dessa erfarenheter och sälja in historien om att han varit klädd som Olof Palmes mördare.